

Oponentský posudek bakalářské práce
předložené na Ústavu bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících FF UK

Oponentka: **Mgr. Andrea Hudáková, PhD.**

Autorka práce: **Sabina Dvořáková**

Studijní program: **Jazyky a komunikace neslyšících**

Název práce: **Dějiny ústavu pro hluchoněmé v Českých Budějovicích v letech 1871–1949**

Rok odevzdání: **2024**

Originálnost, aktuálnost a potřebnost tématu

Strukturované zmapování dějin jednoho z nejstarších ústavů pro hluchoněmé u nás vystavené na půdorysu kvalifikovaného pojednání o dobových přístupech a metodách realizovaných v institucionální výchově a vzdělávání neslyšících žáků by bylo velmi cenným příspěvkem k pochopení různých kontextů, především obecně v oboru Deaf Studies u nás a ve světě a v otázkách edukace neslyšících a mnohých fenoménů s ní spojených včetně užívaných komunikačních prostředků. Minulost se vždy jistým způsobem propisuje do současnosti a do budoucnosti. Proto je zadaná práce aktuální, potřebná a zároveň originální. Pokud vím, takto koncipovaný historický popis dosud nebyl zpracovaný pro žádnou z našich institucí zabývajících se výchovou a vzděláváním neslyšících dětí, resp. dětí se sluchovým postižením.

Zvolená metoda

původní a adekvátní vhodně zvolená nepříliš vhodná **nevhodně zvolená**

Domnívám se, že vystavit kvalitní odbornou práci dle tohoto zadání vyžaduje jednak obecné dovednosti studia odborné literatury a zdrojů a psaní odborných textů, jednak solidní znalosti z oblasti Deaf Studis s hlubokou znalostí subdisciplíny výchova a vzdělávání, ale také odborné zkušenosti s prací s historickými prameny a psaním „odborných historických prací“. Obávám se, že diplomantka nedisponovala všemi těmito kompetencemi, a proto nemohla zvolit vhodné způsoby, postupy a metody práce. Práci jistě věnovala mnoho času a velké úsilí, avšak nikoli účelně tak, aby vedlo efektivními cestami k dosažení cíle vytyčeného zadáním práce.

Rozsah práce

příliš velký **přiměřený tématu** dostatečný nedostatečný

Rozsah práce odpovídá kritériím závazným pro bakalářské práce na FF UK (tj. min. 40 normostran). Práce obsahuje všechny povinné části stanovené aktuálně platnými Pravidly pro organizaci studia na FF UK.

Struktura práce

Struktura a členění práce mohly být dle mého názoru zvoleny funkčněji. Pominu-li netradiční členění Úvodu na tři podkapitoly (1.1 Téma bakalářské práce, 1.2 Hodnocení pramenů, 1.3 Hodnocení literatury), nejvíce postrádám podrobnější rozčlenění sledovaného historického období. V zadání práce stojí (zvýrazněně A. H.): „*Autorka se zaměří na **důležité okolnosti vzniku ústavu a významné historické mezníky v jeho dějinách, ale také na obecné pozadí výchovy a vzdělávání neslyšících na našem území ve vymezeném období. V tomto kontextu popíše proměny vyučovacích přístupů a metod uplatňovaných při výuce českých i německých žáků v budějovickém ústavu, pozornost bude věnována také českému znakovému jazyku jako komunikačnímu prostředku ve vzdělávání.***“¹

¹ Postup práce ze zadání (zvýrazněně A. H.)

1. Studium pramenů a literatury: archivních pramenů, legislativy, dobových textů a jejich zhodnocení.

2. Rozdělení sledovaného období (1871–1949) do relevantních úseků dle důležitých historických mezníků

Autorčino rozdělení téměř osmdesátiletého období mezi roky 1871 a 1949 pouze na dvě období 1871–1918 a 1918–1949 mi přijde málo podrobné, zohledňující výlučně polické faktory a zcela opomíjející okolnosti týkající se vnitřních událostí v ústavu (např. působení různých vyučujících) a jevy týkající se způsobů a metod vzdělávání neslyšících a pojmání (českého) znakového jazyka.

Jednotlivé kapitoly a podkapitoly jsou za sebou volně loženy, příliš na sebe nenavazují, nejsou logicky vnitřně propojeny. Práce působí nekompaktním dojmem. Autorka často zachází do zbytečných detailů. Předkládá čtenáři spíše „vlastní poznámky z četby“, jež čekají na propojení, usouvztažení a zasazení do kontextu dle myšlenkové linie, jež bude teprve stanovena.

Věcné chyby

téměř žádné **vzhledem k rozsahu přiměřený počet** méně podstatné četné závažné

Vzhledem k tomu, že text práce spočívá zejména ve „výpiscích z použité literatury a zdrojů“, obsahuje práce relativně malé množství zjevných věcných chyb či nesrovnalostí. Práce jich ale není zcela prosta. Například na různých místech jsou uváděny rozdílné informace o tom, kolik ústavů pro hluchoněmé fungovalo v době vzniku českobudějovického ústavu na našem území – někde je uvedeno, že v té době už existovaly ústavy v Praze a v Litoměřicích, jinde že ústav v Českých Budějovicích byl druhým ústavem pro hluchoněmé na našem území.

Grafická a formální úroveň

vynikající velmi dobrá **průměrná** podprůměrná nevyhovující

Oceňuji, že práce téměř neobsahuje typografické chyby či prohřešky, autorka účelně využívá kurzívu. Nerozumím tomu, proč autorka velmi málo člení text na odstavce.

Jazyková úroveň:

vynikající velmi dobrá **průměrná** podprůměrná nevyhovující

Pravopisné, gramatické a interpunkční chyby či nedostatky se v práci vyskytují velmi sporadicky. Formulace a použité lexikální prostředky však často neodpovídají požadavkům na finální odborných text, vykazují prvky typické pro psaní pracovních poznámek z (dobových) zdrojů.

Použitá literatura a zdroje, odkazování

nadprůměrná (rozsahem nebo náročností) průměrná podprůměrná **nevyhovující**

Práce je vystavěna zejména na historických pramenech týkajících se přímo sledovaného ústavu, českobudějovické arcidiecéze a Českých Budějovic. Jsem přesvědčena, že práci dle tohoto zadání nelze napsat bez důkladného pochopení problematiky výchovy a vzdělávání neslyšících obecně a specificky s důrazem na situaci v 18., 19. a 20. století. Mezi zdroji, z nichž autorka čerpala, však zdroje z této oblasti téměř chybí, přičemž autorka nevyužila ani mnohé tituly, jež byly uvedeny v zadání práce. Doporučila bych hojněji odkazovat na použité zdroje.

Za velmi závažný považuji fakt, že práce obsahuje několik pasáží, jež nástroje Turnitin a Theses označily jako shodné s pasážemi v jiných textech, aniž by je autorka označila jako citace (někdy za ně připojila alespoň odkaz na zdroj, ale shodnou pasáž neoznačila jako citaci). Níže přináším několik příkladů.

souvisejících zejména s proměnou přístupů a metod ve vzdělávání neslyšících, navázané na kontext dějin budějovického ústavu pro hluchoněmé (posun od „manuálního vzdělávání ke vzdělávání orálnímu“).

3. Chronologický popis jednotlivých dějinných období s důrazem na významné osobnosti, události, vzdělávací politiku, propojení s dalšími ústavy na našem území a zejména výchovu, vzdělávání a prostředí v českobudějovickém ústavu pro hluchoněmé.

4. Shrnutí získaných poznatků.

1848 přicházelo za prací do Českých Budějovic z jazykově českých venkovských oblastí.

Vzájemný poměr obou hlavních složek městského obyvatelstva se poprvé vyrovnal koncem osmdesátých let 19. století, aby pak v dalších letech počet německých obyvatel vykazoval kontinuálně sestupnou tendenci. Byl-li v roce 1881 početní poměr Čechů a Němců 11 812 ku

Jedná se o shodu na s. 10 detekovanou nástrojem Turnitin. Značka 11 odkazuje na zdroj *Od středověkých bratrstev k moderním spolkům* (Ledvinka, Pešek (ed.), 2000). Tuto publikaci autorka v textu vůbec nezmiňuje, v závěrečném seznamu literatury uvádí (možná blížkou?) publikaci NOVOTNÝ, Miroslav a kol. 2006. *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice.

Kromě pastorační činnosti se biskup Jirsík angažoval ještě v oblasti politické správy, školství a charity. V letech 1861–1874 se zúčastňoval z titulu svého biskupského úřadu práce českého zemského sněmu jako jeho nevolený člen (tzv. virilista). Na říšské radě ve Vídni, kam byl

Jedná se o shodu na s. 14 detekovanou nástrojem Turnitin. Značka 7 odkazuje na elektronickou *Encyklopedii Českých Budějovic* přístupnou z webového rozhraní (<https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/jirsik-jan-valerian>). Autorka v textu v závěrečném seznamu literatury uvádí publikaci *Encyklopedie Českých Budějovic*. 1998: 1. vyd. Město České Budějovice – Nebe.

Vzdělávání neslyšících osob v Cechách souvisí se založením Prvního ústavu pro hluchoněmé v Praze v roce 1786. Při návštěvě císaře Josefa II. v Cechách v září téhož roku bylo rozhodnuto, že bude založen podle vzoru vídeňského ústavu pro hluchoněmé, což bylo schváleno kabinetním listem z 28. 11. 1786 (Kamoch, 1886, s. 28). Účel vedení ústavu bylo svěřeno zvláštnímu představenství; vrchním představeným se stal Kašpar Helfman hrabě Kúnič. Funkci ředitele přjal Karel Berger, který byl první učitelem hluchoněmých v Cechách. Při své návštěvě vídeňského ústavu pro hluchoněmé se zajímal o metody vyučování, a proto se přátel vídeňského ústavu Bedřich Štokr býl žákem abbé de l'Épéeho, zavázal na celý ústav metodu francouzskou, jejíž úpravou vznikla metoda vídeňská, kterou Berger převzal jako základ vyučování (

Kamoch, 1886, s. 31). Berger považoval za důležité, aby jeho žáci chápali význam a smysl slov, kterým se učili. K dosažení tohoto byly použity posávky a známky přirozené i umělé. Podle Adelungova slovníka se Berger snažil trojit nové a srozumitelné znásky k předmětům, které měly být označeny. Posávky se dělily na tři třídy, 1) jedny, kterými očividně obrací pozornost žáků na předměty, 2) předměty, které se nestohly ukazat, znázorňoval vým posazením ve vzduchu - téměř kreslil, 3) posávky, kterými symbolně a názorně vyjadřoval stav a duševní náladu svých žáků (Tasché, s. 31). Posávky naznačují předměty byla napájána třemi slovy, které bylo skloňováno nebo časováno. Tato znamení se brala z předmětů, např. plákat

se znakovalo značením očí a čela, ústy možu líkno pootvorenými, přičemž ukazovátka jely od očí po tvářích jako by se šly slovy. Mluvnické tvary podstatných a přídavných jmen a příslovci, časy, rody, čísla a koncovky se určovaly podle znamení, která vytvořil abbé de l'Épée. Předměty, jím se Bergerovi žáci podle vzoru vídeňské školy učili, byly: znalost prstů abecedy, znalost psaných a tiskových písmen, čtení provázené prstovou abecedou, mluvnice německého jazyka, krasopis a znalost nej důležitějších náboženských pravd. Posávky přebýly základy zeměpisu a přirodopisu (Tasché, s. 32). Kromě toho začal

V rámečku je shoda ze s. 16 označená nástrojem Theses.

Závěr: Předložená bohužel nesplňuje požadavky kladené na bakalářské práce. Proto ji bohužel nemohu doporučit k obhajobě.

Navržená klasifikace: Neprospěla

Andrea Hudáková

V Praze, 5. 9. 2024